

Анатолій БАГНЮК
головний редактор "Замку"

ЕЛІТНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕЛІТИ

На засіданні спеціалізованої вченої ради у Державному вищому навчальному закладі "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди" відбувся успішний захист завідувачем кафедри суспільних дисциплін нашого інституту І.Б.Скакальською дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук на тему "Політико-соціальні виміри та етнокультурні

трансформації української еліти Західної Волині (1921 – 1939 рр.)". Робота виконана на кафедрі історії України Тернопільського НПУ ім.Володимира Гнатюка, а науковим консультантом виступав доктор історичних наук, завідувач кафедри нової і новітньої історії та методики викладання історії, професор цього ж університету М.М.Алексієв. Опираючись на нашому науков-цю доктор історичних наук, доцент

Переяслав-Хмельницького ДПУ ім.Григорія Сковороди В.К.Молоткіна; доктор історичних наук, завідувач кафедри Всесвітньої історії Житомирського державного університету ім.Івана Франка, професор Г.М.Стародубець і доктор історичних наук, професор кафедри документознавства, інформаційної діяльності та українознавства Тернопільського національного економічного університету І.Б.Дацків.

Характерною ознакою і водночас заслугою дисертаційного дослідження є те, що в ньому вперше комплексно проаналізовані політико-соціальні виміри та

туальний досвід, стан наукової розробки теми і сформульовано дефініції основних термінів тематичної проблематики. Це те, що стосується теоретико-методологічного аспекту дисертаційних пошуків нашого науковця.

Теоретико-аналітичне й інформаційно-практичне наповнення дослідження не тільки масштабне і різнопланове, а й логічно структуроване, означене аргументованими висновками, збагачене різновекторними підходами до висвітлення проблеми. Зокрема, автор з'ясувала джерела і шляхи формування національної еліти Західної Волині, її соціально-політичне становище в умовах державної політики Польщі, а також

Дисертаційне дослідження має низку науково-теоретичних знахідок, що не лише підтверджують цінність роботи, а й можуть бути використані різними фахівцями, які досліджують аналогічні чи дотичні проблеми. Зокрема, визначаючи типи української національної еліти Волині, І.Б.Скакальська аргументовано стверджує: класифікацію цієї національної верстви треба здійснювати з урахуванням того факту, що українське суспільство міжвоєнного періоду належало не до стабільних, а до перехідних суспільств, більше того, функціонувало в умовах іноземного панування, і це закономірно впливало на специфіку діяльності еліти, а отже, вносить свої корективи в її типологізацію.

Наступне важливе твердження автора стосується джерел становлення української еліти Західної Волині. Такими джерелами названі українські родини, національні освітні заклади, в тому числі, духовні, громадсько-політичні, релігійні та молодіжні організації, іммігрантська інтелігенція, монастирі краю. Третє, що віднесемо до знахідок дисертації, – висвітлення пріоритетів волинської еліти, серед яких автор однозначно віддає перевагу позиції центристських політичних груп, що відкидали як прорадянську, так і пропольську орієнтацію, а дотримувались опори на власні сили та про-

висвітлювала особливості її діяльності у форматі громадсько-політичних, культурно-освітніх і кооперативних інституцій. Важливо, що релігійна еліта регіону показана як фактор акумуляції та систематизації національних духовних цінностей і як найактивніший суб'єкт українізації православної церкви, а освітянська інтелігенція краю досліджена як визначальний феномен підготовки національних кадрів і формування української державницької еліти. Окремо аналізується культурно-мистецький аспект діяльності волинської національної еліти як активного учасника процесів національного духовно-культурного відродження. В загальному, визначено провідні національно-державницькі ідеї тогочасної української

процесів, каталізатором і впливовою силою політичного, соціально-економічного і духовно-культурного розвитку суспільства, а тому її формування, становлення та діяльність завжди залишаються об'єктом дослідження й аналізу для науковців різного профілю. Дисертація підкреслює важливу особливість: українська національна еліта міжвоєнного періоду не виконувала своєї класичної функції – політичної – з причини відсутності власної держави, натомість зуміла проявити себе в усіх інших сферах функціонування суспільства і тим самим сприяла консолідації тогочасного українства у прагненні об'єднатися в єдиний соборний національний державі.

Волинська еліта міжвоєнного періоду навіть в умовах асиміляційної урядової політики Польщі зуміла ефективно стимулювати вирішення проблем етнічного самозбереження, задоволення соціальних, культурних і духовних потреб населення, залучати його до активної участі у громадському житті краю. Як наслідок, відбувалося формування національної еліти з державницьким мисленням, яка вже на той час почала суттєво впливати на ситуацію в регіоні. Її представники очолювали політичні партії, репрезентували інтереси місцевих громад і всього населення краю у польському парламенті, створювали громадські організації і залучали до їх діяльності місцевих жителів, постійно публікували в періодиці статті національно-культурного і націотворчого змісту, виступали поборниками незалежності української православної церкви.

Дослідження І.Б.Скакальською волинської еліти міжвоєнного періоду дійсно є елітним. Насамперед тим, що політико-соціальний та етнокультурний аспекти діяльності цієї національної верстви на теренах окремого регіону вперше в історичній науці аналізуються на рівні докторської дисертації і висвітлені на сторінках окремої фундаментальної монографії. Спираючись на історичну літературу, методологічні засади та відповідну джерельну базу, автор зуміла здійснити комплексну, ґрунтовну і всебічну реконструкцію української еліти Західної Волині упродовж міжвоєнного періоду ХХ століття. В роботі проаналізовано концеп-

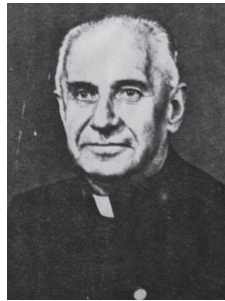

інтелігенції й окреслено її важливу роль у розвитку краю та вагоме місце в розгортанні національно-визвольних змагань українського народу у міжвоєнний період ХХ століття.

Таким чином, у дослідженні І.Б.Скакальської вперше запропоновано новий підхід до аналізу процесів трансформації національної еліти як провідної сили українського населення Волині у період 1921 – 1939 років. Водночас актуалізована науково-методологічна проблема: сучасна наукова методологія ще не розробила належного інструментарію для достатньо ефективного вивчення специфіки, суспільно-політичного значення та соціальної ролі національної еліти регіонального рівня. А це, відповідно, вимагає переосмислення існуючих і пошуку нових концептуальних схем вивчення проблем регіональної еліти в діяхронному та синхронному аспектах. У цьому плані матеріали та висновки дисертації можуть бути використаними державними структурами при визначенні концепцій і методів національної політики з метою формування і виховання майбутньої еліти держави. Отже, результати дослідження мають значення для вивчення суті та характеру трансформації сучасної національної еліти.

довження боротьби у підпіллі. Саме з рядів центристів формувались на Волинській землі патріоти України, борці за її незалежність, такі як повстанський отаман Тарас Бульба-Боровець, Борис Козубський, Роман Бжеський та інші активні борці проти полонізації краю. Ще один здобуток дослідження – виокремлення конкретних груп волинської еліти з чіткою їх характеристикою за складом і цілями діяльності, значимістю впливу на ситуацію в регіоні, за місцем і роллю у захисті інтересів населення. Підкреслено, що важливим елементом політичної діяльності еліти Західної Волині була участь у парламентських виборах і депутатська робота з вирішення соціально-економічних проблем української громади за допомогою парламентської трибуни (С.Підгірський, О.Левчанівська, М.Черкавський, С.Козицький).

Не можна не згадати акцентування автором позитивної ролі релігійної еліти краю не лише в українізації церкви, а й у зміцненні духовно-патріотичного потенціалу населення (М.Малюжинський, М.Кобрин, Ф.Кульчинський, В.Біднов), а також аргументованого висвітлен-

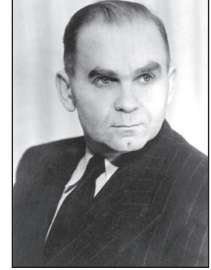
ВІТАЄМО!

Успішно захистила дисертаційне дослідження на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук

СКАКАЛЬСЬКА
Ірина Богданівна

ня впливу освітянської інтелігенції на становлення національної свідомості молоді і мистецької еліти – на духовно-культурне відродження Волині й України в цілому (Ніл Хасевич, Кость Місевич, Ростислав Глукко, Іван Гіпський та інші).

Черговим позитивом дисертації є означення кооперативної української еліти не лише як основної сили економічної модернізації краю, а й як організатора та каталізатора кооперативного руху – одного із вагомих чинників національно-господарського і соціально-політичного життя народу. Наголошено, що саме в кооперативних установах майбутні борці за національну ідею здобували навички громадсько-організаційної роботи. У роботі охарактеризовано діяльність творчої інтелігенції як важливого суб'єкта поширення національно-державницьких ідей і формування патріотичних почуттів місцевого населення (У.Самчук, А.Животко, В.Кархут, С.Даушков тощо).

У дисертаційному дослідженні доведено, що зростання національної свідомості та політичної активності українського населення, яким позначене життя Західної Волині 20 – 30-х років ХХ століття в умовах польського панування, спричинене діяльністю чільних постатей. Важливо підкреслити й те, що політична еліта українського народу зберегла ідею української революції 1917 – 1921 років і зуміла їх розвинути й донести до волинян наслідки діяльності політичного проводу українського народу в наступні періоди історії та боротьби за власну державність. Особливо напередодні Другої світової війни, коли революційний націоналізм ОУН охопив більшість політично активної української молоді.

Історичне минуле нас вчить, і його уроки є актуальними для сьогодення періоду становлення і розвитку української держави. Викладений у дисертації матеріал дав автору підстави зробити низку практичних висновків. Досвід двох десятиліть незалежності України показав, що її населення акумулює в собі могутню державотворчу енергію. Сучасний стан українського суспільства вимагає вирішення важливих, навіть не просто актуальних, а гострих соціально-економічних проблем. Історичний досвід Західної Волині у міжвоєнний період ХХ століття показує, що для подолання подібних труднощів, для активізації та поступу державотворчого процесу потрібна дієва національна еліта. А досвід політичної діяльності волинської еліти у 1921 – 1939 роках диктує необхідність згуртування сучасних політичних партій національно-демократичного спрямування навколо ідеї української державності. Тим більше, що сучасне політичне життя України характеризується діяльністю широкої палітри партій і рухів, яким не вистачає єдності та консолідації у вирішенні нагальних проблем українського соціуму. З огляду на це автор висловлює надію: "Можливо, сучасні лідери партій запозичать досвід суспільно-політичного життя Західної Волині міжвоєнного періоду ХХ століття та не повторюватимуть помилок волинської української еліти".

